

Posudek školitele

Kamila Uherková, *OPERNÍ DÍLO LEOŠE JANÁČKA V ZAHRANIČÍ*, bakalářská práce, Praha HAMU 2020

Kamila Uherková si ve své bakalářské práci zvolila téma, které spojuje muzikologický aspekt s pohledem organizačně producentského pohledu na export operních děl Leoše Janáčka. Velmi zajímavé a přínosné téma, přinášející další konkrétní fakta o pronikání operní tvorby Leoše Janáčka – našeho nejprovozovanějšího operního skladatele v zahraničí. Zcela správně se v první části své práce autorka opírá a vychází z dosavadní monografické nebo memoárové poměrně bohaté literatury o osobnosti a díle Leoše Janáčka, přičemž hlavní váhu má pro ni zcela logicky monografie Johna Tyrella Janáček – Osířelý kos. Tato část práce podává stručně, ale s citem pro odlišení relevantních a podružných faktů, Janáčkovu biografii s vědomým důrazem na operní tvorbu. Ta je potom velmi podrobně analyzována v kapitole 3, přičemž autorka velmi správně rozlišila tzv. „hlavní proud“ Janáčkovy operní tvorby a opery, které patří spíše k raritním titulům (Šárka, Počátek románu, Osud). Velmi podrobně rozebírá klíčovou situaci pro Janáčkovu operní dílo – uvedení Její pastorkyně v Praze v roce 1916 a úlohu Maxe Broda při pronikání nejen této, ale i dalších Janáčkových oper zprvu do německojazyčného prostředí. Tabulka na str. 28 přináší přehledné zobrazení všech premiér Janáčkových oper na našem území i v zahraničí, tento přehled je velmi funkční a vypovídající.

Zajímavá fakta vzhledem k vlastní Janáčkově aktivitě i úloze německých překladů Maxe Broda a vztahu Leoše Janáčka s nakladatelstvím Universal Edition ve Vídni přináší autorka v kapitole 4. V další kapitole pak představuje podrobněji asi nejdůležitější protagonisty Janáčkovy cesty na zahraniční operní pódium – Maxe Broda a Emila Hertzku z Universal Edition. Jak autorka správně uvádí, tato spolupráce všech tří trvala až do Janáčkovy smrti.

Kamila Uherková analyzuje i úlohu vídeňské Universal Edition při šíření Janáčkových operních děl a významnou úlohu tohoto mezinárodně silného nakladatelského domu. Je si však vědoma nejen všech pozitiv, která tato spolupráce nesporně přinesla, ale i určitých negativ z hlediska finančních nákladů na provozovací materiály. V tom se projevuje jako zkušená manažerka, která je schopna komplexního pohledu na hudební produkt.

Specifickou otázkou jsou překlady Janáčkových děl, kterým autorka věnuje velkou pozornost a upozorňuje na výraznou specifčnost vztahu hudby a slova zejména z hlediska Janáčkovy nápěvkové teorie a obtížnosti dosáhnout v cizích jazycích souladu mezi původním záměrem a výsledkem v jazykově přeložené verzi.

K tomu jen podotýkám mimo posudek, že samozřejmě se velké mezinárodní scény snaží inscenovat Janáčka v originálním jazyce, což v případě hostujících českých pěvců není žádný „jazykový“ problém. Pokud jsou mezi pěvci i jiní než rodilí mluvčí, bývá někdy výsledek velmi složitý, někdy při zkomolení slov komický, což jsem několikrát v zahraničí zažil. Je pak otázkou, zda takové představení skutečně přináší onu Janáčkem zamýšlenou kvalitu, a tak tato otázka -originální jazyk či překlad?- nemá stoprocentně jasné a definitivně platné řešení.

V šesté kapitole autorka přináší výběr osobností, které se v průběhu dvacátého století nejvíce zasloužily o rozšíření Janáčkovy díla, kde jistě jednu z nejdůležitějších rolí při vší úctě ke všem ostatním velkým osobnostem sehrál Sir Charles Mackerras.

Kapitola 7 „Janáček v číslech“ přináší důležité a užitečné statistické údaje o provádění Janáčkových oper, je jakýmsi hutným a exaktně vypovídajícím svědectvím o faktech, která autorka dokázala získat, analyzovat a interpretovat a stojí za širší publikaci, tak jako celá její práce! Je třeba velmi zajímavé, jak se původní procentuální převaha inscenací Její pastorkyně v Německu a Rakousku, ale i v západní Evropě v letech 2005 a 2020 vyrovnává s dalšími operami – Káťa Kabanova a zřejmě stále populárnější Příhody lišky Bystroušky. Ale takových zajímavých skutečností je v této kapitole daleko více. V závěru autorka velmi přesně formuluje poznatky, ke kterým v práci dospěla.

Bakalářská práce Kamily Uherkové svými parametry patří mezi to nejlepší, co se na Katedře produkce HAMU vytvořilo, autorka má jasný přehled o užití adekvátního metodologického aparátu, dovede spojit až muzikologicky přesný pohled s přístupem producentky, jazykový projev je příjemný a čtivý. Předkládaná práce je výsledkem poctivého a pečlivého přístupu, zaslouží si více než plné absolutorium.

S potěšením doporučuji k obhajobě

Praha, 6. května 2020

Prof. PhDr. Jiří Štílec, CSc